

ФОАНІЕ

п е п т р ѣ

МІНІСТРЪ, КІХІЧЪ ІІІІ ЛІТЕРАТУРЪ.

№. 10.

СЪМБЪТЬ, 8. МАРЦІВ.

1852.

Черчетъріекопоміч.

II.

Romanії пам'ялієра, на то петь, Acce, (as, assis,) ші о житірдіа ѹп 2 семісісі (semisses), ѹп 3 трієнгі (trientes), ѹп 4 пътрангі (quadrantes), ѹп 6 шестанді (sextantes), ші ѹп 12 впде (unciae); саѣ жичепінді дела челе таї тічі: 2 впде фъчеа вп шестанті, 3 впде вп пътранте, 4 впде вп тріенте, 5 впде се пам'яя quincunx. 6 впде фъчеа вп семісісі, 7 впде се пам'яя septunx, 8 впде се зічіа вп бессе (bes bessis, адекъ bis triens), 9 впде вп dodrante (dodrans, адекъ de—quadrans), 10 впде вп dectante (dextans, адекъ de—sextans), 11 впде се зічіа deunx (адекъ de—uncia), 12 впде вп acce (as) саѣ впъ лібръ (libra) de о тъсвръ къ літра din прінципателе роmъне, преквтм амъ жи-съмнаті таї свсъ. — Быда еаршії се житірдіа ѹп 12 пърді тотъ дзвпь ачееаші сістемъ: $\frac{1}{2}$ de впцъ се пам'яя semi uncia, $\frac{1}{6}$ de впцъ се зічіа sextula, $\frac{1}{12}$ de впцъ се кіема semistula. Семісісіла се житірдіа accemine ѹп 12 пърді: $\frac{1}{2}$ de semic-твль съ зічіа scriptulum саѣ scripulum, саѣ scrupulum, $\frac{1}{6}$ de семісісіла се пам'яя lupinus, $\frac{1}{12}$ de семісісіла се кіема siliqua, гречеште κεραγος, de впде апої modernії аѣ фъкет карат, ші л'аї таї свтжитірдітъ ѹп 4 гране саѣ гръзпде. Ба се зікъ, житі' впъ лібръ ера 12 впде, $12 \times 12 = 144$ семісісіла, ші $12 \times 12 \times 12 = 1728$ siliquaе саѣ κεραγοс, ші дзвпь свтжитірдіреа modernілоръ 6912 гръ-впде. — Ачесасть сістемъ фртбось, рігвросѣ дводечіталь, о апплікаръ Romanії ші ла житірдіреа пічорвлі (тъсвръ de лвпціме), ші ла а жигвлі de пътъпітъ. Bappone зіче: Jugerum habet scriptula 288, quantum as antiquus noster ante bellum puni-сum pendebat. Апої о апплікаръ ла житірдіреа

передітъдії, ла детермінареа въсврѣ, ші ѹп цепере ла вер че лвкръ каре шіл'я репресенга еї къ впі-тате ші авеа треввіпдъ de житірдіре. Намаї Пътъпітарівъ (quadrantal) саѣ анфора ка тъсвръ de капачітате пептръ apide ші флагіде пътітіма чева діфферіпдъ пъпъ че се десфъчea ѹп сістема dводечіталь. $\frac{1}{2}$ de пътъпітарівъ се зічіа зрпъ (urna), $\frac{1}{3}$ de пътъпітарівъ се пам'яя moziš (modius) пептръ apide, $\frac{1}{8}$ de пътъпітарівъ се кіема конгіш (congius) пептръ флагіде. Конгіш ка впітате авеа 6 шестаріе (sextarii); 2 cemine (heminae) 4 пътрапіе (quartarii), 8 ацетаріе (acetabula), 12 квате (cyathi) ші 48 лін-гаре (ligulae). Шестарівъ ера тотъ de o датъ ші тъсвръ пептръ apide, гръшъ, фыіпъ ш. а. Конгіш конпріндеа 6 шестаріе, moziš 16, зрпъ 24, анфора саѣ пътъпітарівъ 48. Ші тъсвра ачесасть de віпѣ, адекъ 48 шестаріе, тріеща ѹп кънтарівъ 80 лібръ, пріп зрпаре конгіш 10 лібръ. Фіндъ къ тъсвріле de капачітате ста ѹп легътвръ къ тъсвріле de лвп-ціме ші de грэбате, de ачеса Romanії фъчеа пе джиселе ші скара de лвпціме ші скріеа ші пандъ, преквтм се веде пе конгіш лвї Веспасіанъ: P. X, адекъ poudus саѣ pondo decem. — Дозе шестаріе de фыіпъ се сокотіа dectвлъ пептръ пъпіа впві тілітарівъ пе zi, ші 4 moziš пе лвпъ, пріп зрпаре 48 moziš саѣ 16 пътъпітаріе de гръшъ пе annъ, — тъсвръ ordinarіе къ каре се ажвпце вп omъ пе annъ ші ѹп zілеле постре. — Пе лвпгъ пъпіа се маї da тілітарілоръ карпе, лардъ, легтмі, саре, міере, вптъ, оліш, ацет ші віпѣ. Каптітатеа твторъ ачесасть провісіїн пептръ вп annъ се пам'яя annопъ (annona).

Мілітарій Romanії ла жичепітъ треввіа съ се житірдіе, съ се жіармеze ші съ се пътреаскъ къ спеселе лоръ. La апплі ROMEI 348 пе тімпъ житірдіреа прессвръ Веілоръ се житірдіреа стіпендија тілітарівъ din вапії статвлъ. Атвпч се житірдіреа ші контріввігніеа. Тітъ Лівів зіче къ Сенаторії

спре а аръта кътъ de тълтъ контрівзескъ ей пептъръ цинереа статълъ, юшъ дикъркаръ контрівзгънъна ѹп aere gravi не карръ, ші аша о дассеръ ла ерапіш (aerarium, вістієріе). Іп adevъръ deакъ контрівзіръ пътъ 1 ла 200, авъръ че дикърка дъпъ въ къпітаріш de 100,000 літре, адекъ ла 500 літре; даръ пътъа съ контрівзескъ ші 1 ла 100, адекъ 1000 літре саѣ 250 de ока de аратъ къпгърітъ.

Кътъ de мапе аѣ фостъ стіпендіялъ тілітаріш ла дикчептъ, нъ не спълъ історії чеі векі, юсь дъпъ datele маї din зртъ, се паре къ п'ар фі фостъ маї mape de 4 зпде пе zi, 1 літре пе 3 зіле, 10 літре пе левъ, ші 120 літре пе annъ пептъръ леционаріш, de дбсе орі атъта пептъръ въ дикторіш, адекъ 240 літре, ші de треі орі атъта пептъръ въ къларіш, адекъ 360 літре; въ трівъпъ авеа de 10 орі маї тълтъ de кътъ въ къларіш, адекъ 3600 літре de аратъ пе annъ. Къ ачеастъ леафъ пътъа съ се диквраче ші съ се пътреаскъ въ тілітаріш. Съ дикпърдімъ стіпендіялъ de 120 літре ѹп 4 пърді, вінъ 30 літре пептъръ вештъмінте, 90 літре пептъръ пъне къ карі пътъа съ кътъпере 16 пътърътариш саѣ 48 mozъ de гръшъ, провісіпна opdinariш, ші челе-далте 60 літре пептъръ карне, легкътъ, вінъ ш. а. Къларія, къпъта ші калъя дела статъ (equus publicus), къ стіпендіялъ диктрейтъ пътъа съ се діпъ ші пе cine ші пе фічіоръа съшъ (equiso) ті пе атъп-дої каї. — Съмма de 120 літре de аратъ пептъръ въ леционаріш, сокотітъ ѹп арцінтъ дъпъ валореа de астъзі фаче ла чіпчізечі флорінді de арцінтъ саѣ ла 150 віченарі. Бп тілітаріш компъпъ австріакъ дикайнте de annъ 1848 п'авеа ѹп Трансільванія маї тълтъ de 4 кр. пе зі ші шъпъа каре се маї пітъе сокоті ѹп 2 кр. ші фаче песте тогъ пе annъ 36 ф. 30 кр., маї ръшъпъ 13 ф. 30 кр. пептъръ вештъ-мінте. — Din ачеастъ компътъ ведемъ къ въ Романіш de класса V каре авеа въ капітаріш de 12000 літре, дикайнте de диктродвчереа стіпендіялъ ші а контрівзгънъ, требъзъа съ спіндъ пептъръ диктр-динереа са ла тіліцъ чел пъділъ 120 літре пе annъ, въ съ зікъ 1 ла 100 din къпітарія съшъ, каре е о контрівзгънъ фірте мапе, юша дикътъ маї мапе нъ се пітъе дикъзъе ѹп пічъ въ тімпъ фъръ de а рзіна пе бтені. Бпъл дінтръ чеі de фръпте пътъа фірешите съ спіндъ de зече орі маї тълтъ, даръ пептъръ ачеа требъзъа съ се диквраче ші съ се дик-арпезе маї вінъ ші съ теаргъ ѹп фръпте оштішъ, съ се еспълъ челоръ маї дикведерате перікле. De ачеа чітімъ адессе орі ла історії Романі „къ ѹп кътаре вътае аї перітъ атътеа мії дінтръ че-

тъціанії чеі маї de фръпте.“ Сервіш ді фъкссес съшъ дикътъаскъ скъпълъ рангъ диктъш.

III.

Іп тімпъріе векі арцінтъ ера фірте рапъ ла Рома, ші се диктреввінда маї тълтъ въ тарфъ дикътъ на монетъ. Плінів не спъне къ ла annъ Romei 485, дъпъ диквінчереа ѹп Іппръ аѣ дикчептъ Романії а вате вані de арцінтъ. Даръ Варроне каре къпощеа фірте вінъ історія чеа веке а Романілоръ, зіче къ дикъ Сервіш Твадліш ар фі вътътъ вані de арцінтъ, ші къ denariis de пе атъпчі ера въ патръ скріптуле маї мапе de кътъ чел de пе тімпълъ съшъ*), адекъ ера апропе a $\frac{1}{40}$ парте de лівръ de арцінтъ, каре эр фаче о монетъ de арцінтъ ѹп валоре de 42 кръчіарі австріачі, саѣ къ пъціпъ маї мапе de 2 віченарі. — Ла Романі denariis (denarius) ce диксемна къ X (decem) ші авеа предъ de 10 acci саѣ лівре de аратъ. Жътътате de denariis ce пъмі чінарі (quinarius) диксемнатъ къ V (quinque) ші авеа предъ de 5 acci саѣ лівре de аратъ; а патра парте de denariis ce пъміа сестер-ціш (sestertius, адекъ duo semisque tertius) дик-семнатъ къ LLS саѣ HS (libra, libra, semis, саѣ II librae et semis) ші авеа предъ de doi acci саѣ дозе лівре de аратъ ші жътътате. А зечеа парте de denariis ce пъміа Libella, ші авеа предъ de вълъ лівръ de аратъ; жътътате de лівеля се зічеа Sembella), ші авеа предъ de 6 зпде de аратъ; а патра парте de лівеля се кіема Teruncius, ші авеа предъ de 3 зпде de аратъ**). Ачеаста ера чеа маї шікъ монетъ de арцінтъ, — а патрвзечеа парте de denariis.

Дакъ denariis de арцінтъ аї Романілор de пе ачеле тімпърі, ера апропе a $\frac{1}{40}$ парте de лівръ, прекъм не спъне Варроне, ші прекъм се веде din зпеле монете векі, фірте папе, парте Романе парте Италіче, ші дакъ пептъръ въ атапе Denariis Романії da зече лівре de аратъ, атъпчі пептъръ 40

*) Numnum argenteum conflatum primum a Servio Tullio dicunt: is quatuor scriptulis maior fuit, quam qui nunc est. Varro lib. III.

**) Nummi denarii decuma libella, quod libram pondo valebat, et erat ex argento parva; semibella, quod sit libellae dimidium, et semis assis; teruncius a tribus unciiis, quod valet semibellae dimidium, est quarta pars (libellae) sicut quadrans assis. Varro L. L. V. 36.

denarii (карп фъчea виа лівръ de арцінтъ) да 400 ліvre de арамъ, ші ръпорту арцінтулві кътъ арамъ ера ка 1 да 400, ви ръпорту жп аdevъръ ессорытante de шасе орі таі таре de кътъ жп zisa de астъзі (жп Трансильвания). Къ ви атаре denarii пштеа атвпчі Romanu съ кштпре о бве, ші къ зече denarii ви воя.) Жп denarii ажкпцea пептъ стіпендуа виа ліціонарів пе лвпъ, ші 12 denarii пе аппъ. Де аічі че үртmeazъ? Къ лвквріле ар фі фостъ ефтіне? №, de локъ; чі къ арцінтулві ера разъ. De аічі се веде къ жпчеркаре лвї Сервіз Таллів de а фаче ші вапі de арцінту п'авж жп-флгіндъ жп котерчіл Romanulorv, ші къ Варроне воркеште къ тогъ дрептуа деспре джпса ка деспре о кврісітате, еаръ Пліній о трече свтъ тъчере, ші жпчепе історія вапілорв de арцінту къ аппъl ROMEI 485, днпъ че скбсеръ пе Шррр din Italia. Ачестъ реце вътъсъ жптъшаші датъ каптітате de арцінту песте Italia; Romanu спілвсеръ жпдатъ днпъ ачеа четъціле челе автте але Italiae de жосъ, ші ле конструїсеръ ла конгрівдівне греа. Къ то-два ачеста се жптъшлі арцінтулві ла Româ ші се сімді треввінда de монетъ жп ачестъ металлъ. Даръ къ жптъшліріеа арцінтулві жпчепъ аі скъ-деа ші предъл. De аічі жпнайтъ жпчепъ о жпквр-кътъръ фбртъ таре жп топетъріа Romanu, каре ну се жптъшлі пъпъ кънд лвквріле се предъліа пштама днпъ пшнблъ de арамъ. Ачеасть монетъ греа жпнедекассе пъпъ актъ не омені de а гръ-тъді тесаэре жп металлъ, ші тогъ де одатъ пріп ефтінътатеа еі виаэрассе съвсітенца попорвлі de жосъ. Пріп жптродвчереа арцінтулві се пшкъ о дес-пропорцівне жпфрікошатъ жптре классіле автте ші чеде съраче. Ачесте din үртъ се жпквркаръ къ деторії карп ви ле таі пштеа десфаче. Ла аппъl ROMEI 490 къндъ се жпчепъ ресбеллъ къ Карта-шінесії (bellum punicum primum) гввернъl detor-мінь съ педвкъ монета de арамъ, адекъ съ ціпъ пштаме зсітате пъпъ атвпчі, даръ съ тікшорезе гревтатеа еі. Дечі ассарівъ каре фькссе пъпъ атвпчі de виа лівръ саі de 12 виа de арамъ, се педвкссе къ жпчетъл ла 11 виа, апоі ла 10, апоі ла 9, ла 8, ла 7 mi mai ne үртъ ла 6 виа саі ла жетъ.

* Ачеста фз кавса пептъ каре Romanu ті-пшріръ не монетеле лоръ фігврі de віте (pecus, de unde pecunia,) адекъ монета фігвратъ къ кштаре віте, п. е. ка бве, ера жп аdevъръ предъл віте жп металлъ.

тате de лівръ. Къ тóте ачестеа, зече ассарі de а-чештіа (de къте $\frac{1}{2}$ лівръ) се da пептъ ви denarii de арцінту. Дечі ръпорту арцінтулві кътъ арамъ десчінсь къ жпчетъл ла 1: 200, ва съ зікъ арцінтулві се ефтіні de жетътате. Romanu ну се опріръ ачі, чі pedvccerъ ші denarii de арцінту ла a $\frac{1}{48}$ парте de лівръ, ші ассарівъ de арамъ ла 5 виа, апоі ла 4, ла 3, ші ла аппъl ROMEI 513, къндъ се фіні ресбеллъл къ Карта-шінесії, жп ре-дессеръ ла 2 виа саі ла a $\frac{1}{6}$ парте de лівръ. Къ тóте ачестеа зече ассарі de ачештіа (de къте $\frac{1}{6}$ лівръ) се da пептъ ви denarii de арцінту. Даръ фшнд къ се пшкъссе преа таре деспропорцівне жптре валбреа арцінтулві ші а арамеі, се педвкссе ші denarii ла a $\frac{1}{60}$ парте de лівръ, ші аша ар-цінтулві се пшсе жп ръпорту кътъ арамъ ка 1: 100, ва съ зікъ арцінтулві се ефтіні пшпъ ла а патра парте, пе кънд арама схффері о педвкдівне ин-деторадії къштігаръ чіпчі пшрді, ші пштіръ де-торіїле къ а шасеа парте. Adeкъ чел че фькссе о деторії de 1000 ассарі жпнайтъ de жпчептъл ресбеллъл, кънд ассарівъ ера de виа лівръ, ле пштіръ актъ къ 1000, ассарі de къте $\frac{1}{6}$ парте de лівръ. Пліній зіче къ гввернъl Romanu фькъ ачеа-стъ педвкдівне апвтте пептъ пштіръ пштіръ де-торіїлорв (парте але пріваділорв, парте але статблв.)^{*)} Такъ ачеасть е адевъратъ, атвпчі ті се паре а фі ви пшасе десператъ ші ви тіжлов фбртъ гревтітъ. Такъ статбл се афла стрімторатъ ші попорвл de жосъ, жпквркат къ деторії (obaeratus), ші ну се таі афла алтъ ажкторівъ, атвпчі ера таі віне ші таі опестъ а фаче о леде de novis tabulis, кштъ фьквръ таі жп үртъ, кънд шопета ну се таі пштъ педвче. — (Ba үртъ.)

*) Argentum signatum est anno Urbis CCCLXXXV Q. Ognilio, C. Fabio Coss. quinque annis ante pri-mum bellum punicum. Et placuit denarium pro de-cem libris aeris dare, quinarium pro quinque, ses-tertium pro dupondio et semisse. Librale autem pondus aeris imminentum bello punico primo, cum impensis respublica non sufficeret: constitutumque ut asses sextantario pondere ferirentur. Ita quinque partes factae lucri, dissolutumque aes alienum. Plinii Historiae naturalis lib. XXXIII. Cap. 13.

НОВЫЙ РЕГЛАМЕНТ СЛУЖБЫ

ал скобелор таджикене.

(Душкайер)

Секция II.

Деспре тіліріреа көрділор жәлімба ромънасъ.

Din душкайер тай күніва §§.

§. 239. Довъндіреа de көрді жәлімба ромънасъ фінд ына din челе тай тарі нено але жильтареі пывліче, департаменттә ва авеа жә де осебіті первегере ачест обект de таре жисемпітате повъздынде de зриттероле регламент:

§. 240. Көрділе, де каре література патшоны аре тревінці de a се жиңестра, се жиңарт және рашырі, адісі: жән көрді сколастіче ші жәлім көрді de фолос общеск.

§. 241. Кыт пептэр көрділе de рашыл жиңті жа жиңептате фіе-көрвек ап сколаріш, департаменттә жиңтір оңделештере кө сұфатта сколаріш, ва пропаганде пропаганде комитеттереа жаң традицияреа ыншынтыр де көрді тревінці пептэр предаре. Сире ачест сфершіт ел ва пывліка кө чеа тай таре жильтареі обекттә ші тързінде скриерей жиңшындып ае авторін че аз а сложкі de model саң de текст ші хотырьпінд термінде прійтіреі скриерілор.

§. 242. Пептэр скриеріле сколастіче, департаменттә жиңті ва пынгыра факультатеа саң de a кыт-пъра тапсекріптеген көн прец пывлікат таңнайти, саң de ал да жән тінаріш кө келтвеала са ші а се деспінші прип въззареа көрдеі, а көріеа пріос апои се ва хърьсі авторілай.

§. 244. Көрділе рашыл аз 2-ле вор қыпрынде кыноштіңдеге индустриале, агріколе ші комерциале, ші ачеле атілгыларе de історие, література ші де алте пітінці фолосілоре.

§. 245. Пептэр ачесте din зритъ, пывліккендесе tot кө кінжал арътат, матеріеа че аре а се традише, прекрат ші термінде прійтіреі се ва адбела кыноштіңда пывлікъ, преміял хотырьт пептэр скриеріеа чеа тай ванъ, каре ва ста жәлім пропорцие кө остеалада авторизай.

§. 247. Комитеттереа ші традицияле ачесте, дәлъ леділіріле кодічей чівіле, фінд пропріетатеа авторілор, пітінде нә ва пынгыра рецензиял але пывліка, фыръ жиңвіреа лор.

§. 248. Прійтінде тапсекріpte жәлім пропорцие хотырьт кө пынгыра авторілор печетлағыт жиңестері, департаменттә же ва да спре черчетареа ші де сілті комісій комітесі de сұфатта сколаріш ші де алте персбое, пе каре же ва сокоті компетенте.

§. 249. Комісія ачеста ва вата кө скріптін секрет прійтіреа саң пепрійтіреа скриерілор.

§. 250. Претілде нә се вор словозі, деңгэл жиңінде кө жиңигареа тіліріе скриерілор.

§. 251. Сире ачест сфершіт, департаменттә ва жиңшында жәлім пропорцие саң пе фіе каре ап о сымъ потрівітъ, каре се ва пынгыра дәлъ тревінде ші жиңінде касе скобелор. Апталеле пріоссір але ачесті §. але вадаеттілай, вор фі пынгыра сире а спорі сымъ апталай віторій. —

Каталог літерарій

пептэр көрділе adse, ші каре се пот үрімі дела Літереріа ләй Вільхельм Немет жән Браншов пе лыпгын тримітереа предівлай фійт, жән тон. конв свінктобер. (Бртаре.)

Жильтареа пептэр пръсіреа Дөзілорші Шт. Гъндач 1 ф. 4 кр.; Практика Докторалык de кась de Шт. В. Епіскопеск 4 ф. 40 кр.; Огінда жиңелешілік de Шт. В. Епіскопеск 1 ф.; Клеменціре de трактате de Кічбалов 1 ф.; Жильтареа ші формареа Поліцелор 10 кр.; Довеzi літераре de Поповіч 20 кр.; Вокавдарів Романеск, пептэр көвінтеле стрынде жәлімба Романі de I. Негзліч 2 ф. 20 кр.; 3 көвінде din але ләй Мартонел de I. Панағогаз 54 кр.; 4 Моралішті көвінде динтэр але ләй Мартонел 40 кр.; Вісглэ Маічій Даіз (кө літере de реформы) пелегате 5 кр.; Idem (кө літере вісерішті) легате 18 кр.; Рагчівіліе сфершіт літерарі, de Лесвіодакс 20 кр.; Idem романешті ші гречеште de A. Dionicie 30 кр.; Карте гъчіттере а жиңінде Соломон 9 кр.; 30 de фразесілі але зипе фете 4 кр.; Трепетнік 5 кр.; Філософія Бавелор 10 кр.; Історія de Амье сексе Periodыл Злеа 2, 4леа 2, 5леа 2, ші блеа 2, 3 ф. 20.

*) Ачест проіент, лақрат кө пынгырттате, ар фі пынгыра, — de нә сар пынгыра жән лақрате. R.